

відсутність швидкого результату деморалізує таких осіб, а тому треба постійно їх на це надихати та повторювати, що це матиме сенс в кінці кінців – головне, не припиняти над цим працювати.

Звичайно, існує ще немало підводних каменів, які нам доведеться виявити під час роботи, але, наведені в даних тезах, є основними та найбільш нагальними на даний момент.

Список використаних джерел:

1. Клочко Н. В СБУ пояснили, що заважає блокувати ворожі Telegram-канали. *Депо.ua Тільки Україна*. URL: www.depo.ua/ukr/war/v-sbu-poyasnili-shcho-zavazhae-blokovati-vorozhi-telegram-kanali-202103091293900

2. Вітюк Ілля. Завдання тролів – ініціювати інфохвилю, до якої масово приєднуються реальні користувачі, яких професійним жаргоном росіяни називають гарматним м'ясом. URL: <https://krasnopilska-gromada.gov.ua/news/1617171549/>

Наргіз Гурбанова*

ОСОБЛИВОСТІ ФІКСАЦІЇ ФАКТІВ РУЙНУВАННЯ ЦИВІЛЬНИХ ОБ'ЄКТІВ ВНАСЛІДОК ВІЙНИ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ

24 лютого 2022 року почалось повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію нашої суверенної держави. Тисячі зруйнованих не лише життів та надій, а й безліч знівечених будівель, приватних осель та об'єктів промислового комплексу. За оцінкою *Kyiv School of Economics*, від початку воєнних дій та станом на 24 березня 2022 року втрати економіки України від пошкодження фізичної інфраструктури становлять 63 мільярди доларів США, зокрема, пошкоджено, зруйновано або захоплено щонайменше 92 заводи/ підприємства [4]. Проте наше суспільство має мати витримку та ефективні механізми для документування і фіксування фактів порушення правил та звичаїв війни російськими окупантами.

20 березня 2022 року Кабінет Міністрів України затвердив Порядок №326 «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації» [3]. Він покликаний встановити процедуру визначення шкоди та збитків за окремими напрямками.

Фіксацію фактів руйнації/пошкодження об'єктів на території України слід здійснювати у короткий термін після вчинення акту агресії РФ, що спричинив його руйнацію/пошкодження. Це надає можливість у дійсності передати реальну картину та наявні руйнування. У разі фіксації ушкоджень будівель приватного сегменту (будинки, квартири тощо) слід надавати документи на підтвердження права власності, наприклад:

- угоди про купівлю-продаж нерухомості; свідоцтва про право власності на нерухомість;
- свідоцтво про право на спадщину;
- договір дарування;
- державний акт на земельну ділянку;
- витяги з реєстрів прав на нерухоме майно та технічний паспорт [5].

Додатково слід вказувати про майно чи речі, що перебували у помешканні під час руйнування. Докази права власності на вказані об'єкти можуть підтверджувати чеки, квитанції тощо. Результатом фіксації вказаних руйнувань може бути акт або протокол, який містить всю необхідну інформацію: адреса, вид об'єкту, детальний

* Студентка факультету адвокатури Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

опис пошкоджень та звичайно фото/відеодокази. Особливо дієвим є так зване порівняння, коли постраждала особа порівнює майно чи предмети до та після ушкоджень. Така форма найяскравіше за все показує руйнацію.

Слід також вказати, що креслення або схема місця події із зазначенням місць ураження і траєкторії руху боєприпасу, що спричинив ураження також будуть доречними. Якщо потерпілому відома альтернативна версія від РФ, як було зруйновано /пошкоджено об'єкт, – викладення такої версії із доказами або зазначенням, звідки про це відомо, та власними поясненнями, чому це неправдива версія і чим це підтверджується [6].

Для спрощення процедури фіксації пошкоджень в Україні запроваджено додаток *eyeWitness to Atrocities*! Багато з фото-, відео-, аудіозаписів, знятих свідками чи потерпілими від злочинів, не зможуть бути використані як докази з огляду на труднощі у верифікації таких записів. Натомість *eyeWitness to Atrocities* в автоматичному режимі збирає метадані, які підтверджують автентичність інформації. Тому кадри, зняті за допомогою програми, значно легше перевірити та використати як докази [1]. На наш погляд, такі застосунки є дуже зручними та сильно спрощують процес фіксування злочинів РФ проти цивільних об'єктів саме для пересічних громадян. Додаток ініційований Міжнародною асоціацією юристів (IBA) у 2011 році: IBA, заснована в 1947 році, є провідною організацією для практиків міжнародного права, асоціацій адвокатів і юридичних товариств [2]. Завдяки цій програмі вже отримано понад 15 500 фото- та відеодоказів воєнних злочинів.

Як висновок слід зазначити, що всі факти руйнування цивільних об'єктів та житла, для подальшого отримання компенсації мають бути зафіксовані. Звернення до Європейського суду з прав людини або Міжнародного кримінального суду забезпечить міжнародне реагування на нелюдські злочини армії РФ проти мирного населення України. Маємо впевненість, що кожен окупант понесе відповідальність за руйнування житлових будинків, яке дуже часто вчиняється загальнонебезпечним способом і може не лише пошкоджувати житло, а й життя тисяч людей.

Список використаних джерел:

1. Документуйте докази через eyeWitness to Atrocities. Доступ із інформ.-правової системи «Юргазета». URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/dokumentuyte-dokazi-cherez-eyewitness-to-atrocities.html> (дата звернення 10.04.2022).
2. Перевірка фактів: хто ми. URL: www.eyewitness.global/documents/who-we-are-UA.pdf (дата звернення 10.04.2022).
3. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації. Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 10.04.2022).
4. Пошкодження майна підприємства внаслідок воєнних дій: чи варто розраховувати на відшкодування та як підтвердити втрати? ЮрЛіра. URL: https://jurliga.ligazakon.net/ru/news/210310_poshkodzhennya-mayna-pdprimstva-vnasldok-vonnikh-dy-chi-varto-rozrakhovuvati-na-vidshkoduvannya-ta-yak-pdtverditi-vtrati (дата звернення 10.04.2022).
5. Фіксування факту руйнування майна. Українська гелсінська спілка з прав людини. URL: <https://helsinki.org.ua/articles/fiksuvannia-faktu-ruynuvannia-mayna/> (дата звернення 09.04.2022).
6. Як зібрати докази руйнування та пошкодження майна від актів РФ. LCF Law Group. URL: <https://lcf.ua/news/yak-zibrati-dokazi-rujnuvannya-ta-poshkodzhennya-majna-vid-aktiv-agresiyi-rf/> (дата звернення 09.04.2022).